

POPOTNIK.

List za šolo in dom.

Izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na oceno poslano knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovetijo pošiljati (frankirani) uredništvu; naročnine, oznanila in reklamacije pa upravnisti: Reiserstrasse 8 v Mariboru. — Za oznanila plačuje se od navadne vrste, če se enkrat natisne 15 kr.

Vsebina. Ne moremo biti prav zadovoljni. — Marka Fabija Kvintiljana govorniški pouk. — Pedagogičski razgled. — V zadevi slov. uč. društev. — Dopisi. — Razne stvari. — Spremembe pri učiteljstvu.

Ne moremo biti prav zadovoljni.*)

Vsak zaveden učitelj slovenski se je moral iz srca razveseliti uvodnega članka, koji je postavilo slavno uredništvo na čelo letošnjemu „Popotnik-u“. Pravim: vsak zaveden učitelj; kajti ravno v tem pogledu ni pri nas še vse takó, kakor bi imelo biti. Res je, da brez naprednosti ni zavednosti, in da vpliva napredek vsega národa kolikor toliko na njegove dele, posamne stanova, katerih zavednost je tem večja, čim bolj je ves národ napredoval; vendar bi si morali mi, slovenski učitelji, dovoliti malo izjemo gledé tega, vzemši si v vzgled svoje slovanske in nemške tovariše, s kojimi nas je prešlost zvezala v isto državo, postavila nas pod iste šolske zakone. — Mi se torej ne moremo ponašati s posebno zavednostjo, in da je temu takó, prepričalo nas je prešlo leto, preverili so nas učiteljski podpisi na peticijah za Liechtenstein-ov šolski „zakon“. Če tudi bode res, da so nastali večinoma zaradi „ljubega miru“ in ne iz prepričanja, vendar so našemu imenu mnogo škodovali in naši nasprotniki so si je dobro izkoristili. Njim in tudi nekaterim predstojnikom izvira učiteljska zavednost le iz naših dolžnosti in ne tudi iz naših pravic, nam pa mora biti taka zavednost le hlapčevstvo, in hlapčevati nočemo nikomur! Zató pa je neobhodno potrebno, da se marljivo poslužujemo svojih pravic. In teh nam je treba v prvi vrsti za pravo zavednost; nad našimi dolžnostimi čuvajo vestno naši predstojniki.

Nam slov. učiteljem torej ni nujnejše potrebe nego izpodbujanje k pravi stanovski zavednosti, k zavednosti, ki izvira ne le iz naših dolžnosti, ampak tudi iz naših pravic. To potrebo so vedeli naši pravi voditelji v novejšem času tudi prav uvaževati in zató vidimo, da se ne razmotriva v naših šolskih listih nobeno drugo vprašanje pogoščeje in temeljiteje. In da se bode v tem zmislu tudi nadaljevalo, porok nam je ravno osnovana „Zaveza slov. učit. društev“, svedočijo nam različni, v to zadevo segajoči spisi objavljeni vže v tem letu, kaže nam tudi gori imenovan uvodni članek, koje vse prav iskreno pozdravljamo. Vendar je pa tudi v teh spisih nekaj, s čimer se zavednejši učitelji ne moremo popolnoma zlagati in o čimer govoriti je ravno namen tega dopisa.

*) Dopis iz ljudskošolskih učiteljskih krogov.

Nasprotniki sedanje šole se spodtikajo posebno ob njenih zakonih. Da ima naše ljudsko šolsko zakonodavstvo svoje hibe, priznavamo tudi mi; vendar jih pa mi ne najdemo tam, kder jih iščejo oni. Mi ljudski učitelji želimo pred vsem preosnove sedanjega okraj. šol. nadzorstva, ker vidimo — in to iz lastne izkušnje — v dotičnih sedanjih postavnih določbah velike zapreke za napredek naše ljudske šole. Vže sama začasnost teh poleg učitelja najvažnejših šolskih činovnikov nam ne daje gledé njihove veljave najboljšega poročstva. Stalnemu uradniku je pač mnogo laže samosvestno postopati nego začasnemu, katerega vežejo različni oziri. Dobro je mora pretehtati, predno stori kak važen korak; kajti lahko se zameri tam, kder odločujejo o njegovi začasnosti. S kratka: Začasen činovnik ne sme imeti svojega prepričanja. Naj se mi ne reče, da to ne velja o začasnih šolskih nadzornikih. Dokazov bi mi ne manjkalo, zadostuje pa naj le jeden.

V nekem kraju na Slovenskem ni bilo pred kratkim celih deset mesecev nijedne seje okraj. šol. sveta. Res je, da ima za to skrbeti okrajni glavar, kot predsednik okr. šol. sveta, a jaz mislim, da je nekóliko krivde zapisati tudi na rovaš okr. šol. nadzorniku; kajti ako bi bil ta imel dovolj samosvesti in poguma, našel bi bil vže poti in sredstev, da bi bil dal glavarju razumeti, da on kot nadzornik ne sme k takej nemarnosti molčati, itd. No da ni gosp. nadzornik tega storil, je prav umevno. Šestletna doba njegovega nadzorstva se je bližala koncu, novo imenovanje je trkalo na duri in g. nadzornik ni hotel stopiti na prste g. glavarju, da bi mu ta ónih duri ne zaprl.

Večkratno menjevanje okr. šol. nadzornikov otežuje delovanje njim samim. Tudi šolski nadzornik, kakor v obče vsak uradnik, potrebuje za ročno in umno opravljanje svoje službe poleg zmožnosti in znanosti tudi neke okretnosti, katero si pa more prisvojiti le po večletnem službovanju. Lastni pregreški so človeku najboljši učitelj. In ako je res, da obstoji svet na formalnostih, mislimo si lahko, koliko sitnosti napravljajo nadzorniku - začetniku ravno te formalnosti, katere ga s prva tudi resno zavirajo v izvrševanju njegove prve naloge, v nadzorovanju šol.

In to nista le jedina razloga, ki govorita zoper začasnost okr. šol. nadzornikov. Zato pa bilo vže čas, da bi se ta provizornost jedenkrat odpravila.

Novodobno šolsko zakonodavstvo se je vže v marsičem preosnovalo in — recimo naravnost — tudi vzboljšalo, zakaj bi moralo ravno gledé nadzorstva ostati neizpremenjeno?! Avstrijski ljudski učitelji vseh národnosti vže več časa terjamo stalno nameščenih okr. šol. nadzornikov v činovniškem redu državnih uradnikov, kedaj nam bode ta zahteva izpolnjena?! Države, katerih šolstvo daleč zaostaja za našim, katerih finance tudi niso takó zeló evetoče, (kakor n. pr. Italija) imajo svoje definitivne šol. nadzornike, in mi pa še ne! Sam naučni minister je pred nekaj časom v budgetnem odseku, državnega zbora priznal, da je mnogo razlogov, ki govoré za stabilizovanje okr. šol. nadzornikov ter da se uena uprava vže več časa s tem vprašanjem resno bavi; pa dostavil je tudi, da dotične razprave niso še dovršene. In takó bomo najbrže zopet nekaj let čakali. Da bi le enkrat dočakali!

Vendar bi se pa na zadnje še dalo izhajati tudi s to začasnostjo; mnogo neugodnejše šoli in učiteljstvu je sedaj običajno izbiranje okr. šol. nadzornikov.

Ljudskim učiteljem manjka primernih učiteljev na izobraževališčih in primernih okr. šol. nadzornikov. S tem je izrečena največa napaka v našem sedanjem ljudskem šolstvu, kakor si jo jaz mislim. Bog ne daj, da bi hotel s to izjavo koga žaliti! Ne osebe, razmere so, katere moramo grajati. Stvaritelji našega sedanjega ljudskega šolstva — in sem prištevam tudi učiteljsko izobraževališče — nameravali so ljudsko šolo popolnoma ločiti od srednje šole. Prejšnjo zvezo, da so učiteljski pripravniki morali najprej dovršiti spodnji gimnazij ali spodnjo realko, pretrgali so, nadomestili so jo s pripravljavnicami in meščanskimi šolami in sicer menda zaradi tega, ker so se bódoči pripravniki na srednjih šolah učili marsičesa, kar ni bilo za njihov prih. poklic, ni primerno ni potrebno. Ali dá se znamenstveno izrazim: Duševna hrana, ki se huha na srednjih šolah, ni bila primerna učiteljskemu želodcu. Vrlo dobro! A kaj pomaga to, ko se ne skrbi primerni hrani tudi za primerne kuharje! Srednjim šolam naj se prih. učiteljski pripravniki izogne, a za glavne učitelje so mu postavili srednješolske profesorje in suplente. Kdor hoče duhovnika pripravljati, mora biti sam duhovnik, vojaka vadi sam vojak, ergo: ljudskega učitelja tudi le óni, ki je sam v ljudskeji šoli poučeval. To je načelo, kojega se mi trdno držimo, in ako kdo more, naj ga ovrže! — Ne dá se tajiti, da je tudi iz srednješolskega profesorja postal marsikak izvrsten glavni učitelj, a postal je po večletnem, šoli kvarljivem poskuševanju in po neumorni zasebni marljivosti, v katerej ga je podpiralo zanimanje za ljudskošolski pouk.

A kaj pa óni, komur je vsa naša metoda „**preotročja**“?!

Ali naj pa postanejo ljudski učitelji docenti na učiteljiščih? Tudi ti ne! Kdó torej? ... Oni, ki so znanstveno tako izobraženi kot srednješolski profesorji, a specijalno tako izkušeni kot ljudski učitelji. Kde je pa dobimo? Država nam je mora preskrbeti. Kako? To ne spada sem. — Takó vzgojeni glavni učitelji bi bili tudi jedino pravi in vredni kandidatje za okr. šol. nadzorništva, ko ja vlada enkrat definitivno uravna.

Več kot prepričan sem, da poteče do tedaj še mnogo vode po Savi, ravno takó prepričan sem pa tudi, da moramo jedenkrat do tega priti. Odkod naj pa vlada do tedaj dobiva okr. šol. nadzornike? Odgovor ni težek: iz srednješolskega ali ljudskošolskega učiteljstva. Kar jednim manjka, imajo drugi. Mej dvema zloma je pametno voliti manje. In katero je manjše? Menim pač: ljudski učitelj. Ne bilo bi mi težko to trditev spodpreti s tehtnimi razlogi, a nočem tega storiti. Namestu tega se mi vidi primernejše navesti dotična menjenja veljavnih neslovenskih mož — učiteljev in neučiteljev —, ki so se s to zadevo temeljiteje bavili.

Začnimo pri Nemcih! Pod uredništvom dr. P. Schramm-a je izhajal do novejšega časa v Monakovem šolski list „*Deutscher Schulwart*“, ki je objavil več člankov z naslovom „*Viel Schatten*“.

V XV. članku piše o šolskih nadzornikih mej drugim sledeče: „Vsak „general je enkrat vadal vojaške novince, pozna torej pot vojaške obrazovanosti. „ter za tega delj ne bode dajal ukazov, ki bi to obrazovanost zavirali in njega „samega smešili; vsak viši pravosodni uradnik je sedel prej v spodnjih sodiščih „in pozna vsled tega iz lastne skušnje še ne odstranjene napake pravosodja,

„bolečine uradnikov, ima torej najboljšo potrebno razumnost in srce za svoje „podložnike; noben finančni minister ni bil včeraj duhovnik in danes je finančni „minister; v vseh službah zavisí nameščenje na višem mestu od temeljite „delavnosti na nižih mestih: le ljudska šola ima še dan danes za nadzornike „ljudi, ki poznajo ljudskošolski pouk k večjemu le iz gledanja, ki niso še nikoli „nijednega otroka naučili nijedne same črke, kateri torej ne morejo vedeti, „kake pomanjkljivosti, kake bolečine in vzdihljaje skrivajo večkrat v sebi šolske „stene. In kder ni razumnosti ni tudi sočutnosti.... Pač je res, da si more „omikan človek, imenovan šolskim nadzornikom, prisvojiti nekatere pedagogičke „znanosti, pred vsem ogledati se nekoliko v vzgojni teoriji; ali zadostuje pa to „za mnogovplivno in mnogoodgovorno službo šolskega nadzornika? Ni-li praksa „kamen skusnik vse teorije? Ni-li teorija združena s prakso, jedina plodovita „dvojica, ki rodi vse lepe plodove vednosti in znanosti? Ali se pri vsakem „podjetju sam teoretik, naj bode še tako temeljit, ne podaja v nevarnost, da „njegove ideje v praksi ne obveljajo ter se ne dajo izvesti, dočim skušenec „gotovo ve, koliko njegovih vednosti more postati dejanje? In ni-li za „nadzornika jako neprijetno in za njegov vgléd škodljivo, ako ga podložniki „v nadzorovalnem dejanju prekašajo, kakor mora podložnika boleti, da je dolžan „ukaze, ki se njegovej boljše razumnosti protivijo, od predstojnika vsprejemati „in izvrševati? Ali je morda učiteljski stan tudi še danes toli nedorasel, da bi „ne bilo možno iz njega izbirati spretne šolske nadzornike?....“

Na vprašanje: Kdo ima biti šolski nadzornik? daja zopet drug Nemec — dr. Bartels — v listu „Rheinische Blätter für Erziehung und Unterricht“ sledeč odgovor: „Za okrajne šolske nadzornike so izbirati le „taki možje, ki so se skazali v ljudskošolskem službovanju in kateri imajo „poleg občne znanstvene obrazovanosti še temeljito pedagogično; neka mera „občne obrazovanosti ne zadostuje več za šolsko voditeljstvo in nadzorstvo; „zadnje zahteva temveč posebno strokovnjaško, pedagogično-tehnično zvršbo.“

Angleški učenjak, prof. Laurie, se je izrazil o šolskem nadzorstvu na sledeč način: „Noben zakon ne more doseči svojega namena, ako ni izvršujoče „strojstvo dobro, t. j. ako niso nadzorniki izšolani. Akademiki iz Oksforda ali „Kambridža naj bi se ne razpošiljali za šolske nadzornike, dokler se niso šest „mesecev v kakem seminaru pedagogike učili, v vseh razredih od najnižega do „najvišjega sami poučevali in izpit napravili iz pedagogike in metodike. Komu „dovoliti, da deluje kot nadzornik nad delom, kojega sam ni nikedar delal, je „groteskna brezumnost, kateri ni zmožen noben drug narod nego naš (angleški).“

No mož gotovo ni znal, da se take nemožnosti dogajajo še drugod po svetu in ne samo na Angleškem.

„Dobro razumem“, piše zopet neki italijanski šolnik, „da je treba za „šolsko nadzorstvo poleg posebne obrazovanosti še širje občne, a tej naj se ne „daje prednost pred óno! Vposobljenost za liceje in gimnazije kaže gotovo „različnejšo obrazovanost v kandidatu, a ne smela bi mu dajati pravice prednosti „pred ónim, kojega občna obrazovanost je manjša, a ima za seboj dolgo skušnjo „in širjo posebno izobrazovanost. Ljudskega učitelja pri imenovanju nadzornikov „prezirati, je toliko kot sami sebe slepiti! Kdor ni sam poskusil dela, ne more „ga tudi nadzorovati. S kako dušo mora poslušati skušen in vnet učitelj opazke

„in kritike o poukovi metodi iz ust ónega, kateremu je bila metoda še pred „nekaterimi dnevi neznana stvar, in kateri opira vse svoje dotično znanje na „več ali manj strani pedagogičnih knjig, ne presrečno prebavljenih in še slabše „usvojenih. Plavati se uči človek le v vodi, ves pouk zunaj vode bi mu nič ne pomagal; učitelja nadzorovati more torej le óni, kdor je bil sam učitelj....“

Ti citati naj zadostujejo! Iz njih je lahko razvideti, káko sodijo veljavni inostranski šolniki o svojstvih pravih šolskih nadzornikov. To menjenje je jelo danes veselo prodirati v najširje kroge in lahko rečemo, da ni daleč čas, ko bodo posamne države prisiljene zakonito urediti šolsko nadzorstvo v jednakem zmislu. Francija — zdi se — bode tudi tú prva; kajti z letom 1890 pričeni se bodo imenovali šolskimi nadzorniki le taki šolniki, ki so vsaj dve leti delovali na kaki vadni ali meščanski šoli. — Kedaj jej bode sledila naša Avstrija, kdo ve? Preteklost sedanjega naučnega ministra in njegova znana naklonjenost srednjemu šolstvu, nisti, da bi nas navdajali s posebnimi nadami. A javno menjenje je močnejše nego so ministri, in ko óno le narašča, udati se mu mora tudi najmogočnejši zakonodavec. Zato pa moramo tudi mi slov. ljudski učitelji na to delati, da ta zadeva, ki je prava *conditio sine qua non* naše stanovske časti, in katera si je pridobila tudi v naši Avstriji vže lepo število gorečih pisateljev, svojej važnosti primerno napreduje.

Najlepša prilika se nam ponuja prih. velikonočne praznike pri prvem zborovanju „Zaveze slov. učiteljskih društev v Ljubljani. Toplo polagamo torej gospodom delegatom na srce, naj sprejmejo takrat v svoj razgovor tudi okr. šol. nadzorstvo, kakor je sedaj osnovano in kakoršno bi imelo biti, da bi bilo šoli v korist in ljudskemu učiteljstvu v čast. Razumnosti gospodov delegatov smemo prepustiti, kaka pot naj bi se v to svrho nastopila. Mislim, da nismo optimisti, ako vsekako pričakujemo, da se ne zanemari ta velevažna zadeva.

- Na njo večo pozornost vzbuditi se mi je zdelo tem potrebnejše, ker sem se prav v novejšem času prepričal — česar bi ne bil pričakoval —, da se njena visoka važnost v nas, slov. učiteljih, še mnogo premalo ceni. Zadnje imenovanje okraj. šol. nadzornikov na Kranjskem mi je dalo indirekten povod k temu strmenju. V ónem uvodnem članku prvega letošnjega lista „Popotnik“-ovega, koji sem v začetku tega dopisa pohvalno omenil, stoji zapisano: „..... imenovanje okr. šol. nadzornikov za Kranjsko, katero nas je res z zadoščenjem napolnilo“, česar bi jaz ne podpisal. Še večo slavo poje ónemu imenovanju gospod dopisnik iz „Kranjskega okraja“ v zadnjem listu „Učit. Tovariša.“ Iz teh slavospevov se pač pristno zrcali znana ovčja pohlevnost slovenska, katero smo tudi mi ljudski učitelji podedovali po svojem národu.

Da je visoka vlada imenovala za slovensko Kranjsko Slovence okrajnimi šolskimi nadzorniki — kar je vže samo po sebi umevno — spravlja nas v najviše navdušenje. Ako bi bili mi samó Slovenci, prav; smo pa tudi ljudski učitelji in soditi moramo óno imenovanje tudi s tega stališča. S te strani se pa menda za-njo ne moremo túliko ogreti. Táko navdušenje bode pač le takrat na mestu, ko bodo naši šolski nadzorniki le národni (ljudski) učitelji slovenski. Dokler pa zavzemajo ta mesta srednješolski profesorji, rav-

natelji in duhovniki, katerih poklic nima nič skupnega z ljudskošolskim nadzorstvom, kateri so svojemu življenju izbrali drugo svrho nego je naša, in kateri so in bodo žrtvovali skoraj vse svoje moči drugim zavodom in ne ljudski soli, do tedaj — pravim — ne moremo biti prav zadovoljni.

Narodni ljudski učitelj.

Marka Fabija Kvintilijana govorniški pouk.

Iz latinskega jezika preložil prof. Fr. Brežnik.

(Dalje.)

Poglavje 6.

O zbiranju misli.

V naj ožji zvezi s pisanjem je premišljevanje, ki od onega tudi moči dobiva, in neko sredino zavzema med trudapolnim pisanjem in drznim eksperimentovanjem (govorjenjem brez priprave); tako premišljevanje se menda najbolj pogostokrat nahaja. Kajti pisati ne moremo niti povsodi niti vselej; za premišljevanje je časa in prilik dovolj. Ono obsega le v nekaterih urah celo velike pravde; ter se pospešuje, kedar se spanje pretrga, tudi z nočno tmino; eno nahaja tudi v sredi sodnijskih poslov nekaj časa in ne trpi brezdelice. Pa ono ne postavlja v red le stvari, kar bi vže samo zadosti bilo, ampak, veže tudi besede in sestavlja ves govor tako, da mu nič drugega ne manjka kakor roke. Kajti to tudi večidel v spominu bolj zvesto ostane, kar se ne omaje po brezbriznem zapisavanju.

Toda do take vstrajnosti v mišljenju ni mogoče niti takoj niti naglo priti. Kajti prvič si je treba z mnogim pisanjem vzgled vstvariti, ki nas tudi v premišljevanju spremlja; temu se ima polagoma pridružiti vaja, da izprva malo stvari v duhu objame, katere more natančno ponoviti; potem je treba po tako skromnem napredku, da napor ne čuti povečanja, moč pomnožiti in s pogostno vajo ohraniti. Ta moč sestaja večinoma v spominu; zatoorej moram nekaj stvari za ono mesto odložiti, kjer bom o spominu razpravljaj. Vendar more oni, čegaver glava se ne protivi, z neumornim učenjem toliko doseči, da zamore vse, kar je premišljeval, kar spisal in česar se je na izust naučil, v govoru natančno ponoviti. Vsaj Cicero je sporočil, da so Grki Metrodor¹⁾ Scepski in Rodski Empil²⁾ in naš rojak Hortenzij³⁾ vse, kar koli so bili premišljevali, od besede do besede pri predavanju ponovili.

Pa če nam morda med predavanjem slučajno kaj lepega na misel pride, ne smemo se trdovratno le prevdarjene tvarine držati. Kajti toliko vendar premišljevanje ni vredno, da ne bi smeli kaj slučajnega vzprejeti, ker se dostikrat tudi to v spise vzprejema, kar nenadoma na misel pride. Torej je treba vso

¹⁾ Metrodor, rodом Sklepečan iz Mizije, bil je akademski modrec, učenec Karneadov, retor in državnik v službi kralja Mitridata Evpatorja. Živel je okoli 140. pr. Kr. in se je odlikoval po izvrstnem spominu (Cic. de or. 2. 88, Tusc. 1, 24, 59.)

²⁾ O retorju Empilu iz otoka Roda nam ni nič znano.

³⁾ O govorniku Hortenziju pravi Cicero (Brut. 88, 301): memoria erat tanta, ut, quae secum commentatus esset, ea sine scripto verbis eisdem redderet, quibus cogitavisset.

vrsto teh vaj tako urediti, da se lahko od njih ločimo in zopet k njim vrnemo. Kajti kakor je najprej potrebno pripravljeno in zanesljivo zalogo govora iz doma prinesiti, bi vendar zelo abotno bilo tega ne porabiti, kar slučaj ponuja. Zategadel naj premišljevanje v to pripravlja, da nas ne more slučaj prevariti, pač pa nam pomagati. To se boče pa z močjo spomina zgodilo, da one stvari, katera smo z umom dosegli, zanesljivo tečejo; plaho oziranje in odvisnost od spominjanja naj nas ne ovira naprej gledati. Drugače mi je nepripravljen govor ljubši nego slabo spojene misli. Kajti nazaj iskati je precej nevarno, ker še med tem, ko ono pogrešamo, odvrčamo od drugih stvari, in dotično stvar rajši iz spomina vzamemo nego iz predmeta. Ako je pa treba obojnega iskati, nabaja se več stvari, ki se dajo najti, nego onih, ki so vže iznajdene.

Poglavje 7.

Kako se pripravlja in ohranjuje vzmožnost¹⁾ z mesta govoriti?

Največja korist in tako rekôc najlepše plačilo za dolgotrajno učenje je spretnost z mesta govoriti. Kdor si te ne pridobi, ta naj se odreče sodnijskemu

¹⁾ Z načeli vrliga Kvintilijana se popoluoma vjema eden najslavnejših angleških državnikov in govornikov sedanje dobe, lord Brougham. Ta je pisal pismo očetu slavnega zgodovinpisca Macaulay-a l. 1823., v katerem temu nasvetuje, kaj da naj mladi Macaulay, ki je tedaj v Cambridgu studiral, počne, ako hoče postati govornik. Pred vsem se mora navaditi gladko govoriti. Do tega pa ima vsak po svojem posebnem potu priti. Kajti pri tem početju so prirodnost in slučajne razmere merodajne. Spretnost gladko govoriti pa naj bo temelj, na kateri se vse pozneje pozida. Da se pa zbog gladkega govora v pravo zgovernost pretvori, v to služi le eno pravilo. V tem pravilu se vjema lord Brougham popolnoma s Kvintilijanom (X, 1, 20 in 39) rekoč: „Vašega sina živo opominjam, da si noč in dan grške vzglede predočuje“. Sicer naj si najpreje pregleda najboljše govore noveje dobe (n. pr. Burke- ali Tux-ove). Toda pri teh ne sme obstati. Ako hoče vrl govornik postati, mora takoj k viru podati se in se z vsakim Demosten-ovim govorom natančno seznaniti. Naj se le zdijo Ciceronovi govori lepi, vendar ne koristijo posebno, izvzemši nekatere. Grki morajo vsekako vzgledi ostati. Toda jih le čitati, kakor dečki storijo, ki so jezika vzmožni, nikakor ne zadostuje. On se mora duha vseh govorov navzeti, stališča strank natančno vzpoznavati (prim. Kvint. X, 1, 22 in 23) dokazovanje natančno zasledovati, da si na tak način prisvoji vsekako popoln in strog zlog. Čim češče on te govore čita in prednaša (kajti najlepše mora na pamet znati), tem gotoveje boče njegov okus boljši postajal in tako se boče prepričal, koliko se da doseči z umetno porabo nekaterih, ne mnogih besedij in natančnem odstranjenjem vsega nepotrebnege. To nikakor ni res, da posnemanja teh velikih vzgledov ne bi vspehov imela. „Jaz mu tudi ne svetujem, pristavlja, da bi jih posnemal, ampak da se le njihovega duhu navzame“. Iz lastne izkušnje pripoveduje primer, da dokaže, da nič tolikega vspeha ne doseže nego to, kar je po grških vzgledih sestavljeno, kazáje na svoj govor, katerega je bil držal za kraljico Karolino v zbornici lordov. „Retorski sklep tega govora, piše, zvršil sem, ko sem bil popreje 3 do 4 tedne neprenehoma čital in recitoval Demostena; predelal sem ga (govor) vsaj dvajsetkrat. Zatóraj je pa tudi imel izreden vspeh, kakoršnega nisem nikakor pričakoval“. Temu pa pripominja: „Če tudi je koristno, govore tako dolgo spisovati, da se privadimo gladko govoriti, naj Vaš sin tudi potem, ko se mu bo to vže posrečilo, nikakor ne neha pridno pisati. To je gotovo jasno: Delo je zares težavno; vsekako je težje nego z mesta govoriti; pa potrebno je, ako hoče kdo vrl govornik postati, vsekako pa potrebno, ako se hoče privaditi pravilnemu zlogu. Toda jaz grem še dalje in trdim, da mora vrl govornik skozi vse svoje življenje večino lepših oddelkov svojih govorov od besede do besede izdelavati“. Kako popolnoma se lord Brougham v navedenem pismu, (katero sem povzel po Krugerjevi izdavi desete knjige govorniškega pouka Kvintilijan-ovega p. XII.) vjema s Kvintilijanovimi nazori, previdi čitatelj sam.

poslovanju in naj spretnost pisanja, edino, kar si je pridobil, za druge stvari porabi. Kajti zanesljivemu možu se nikakor ne spodobi obrambo ponuditi v občno korist, katere v največjih potrebah dati ne more, nalik pristanišču, v katero more ladja le pri mirni sapi prijadrti. Saj se prav mnogokrat pripeti, da je treba takoj govoriti bodi si pred gosposko bodi si pred naglo sklicanimi sodniki. Če tako pravda, jaz ne rečem nedolžnega državljana pač pa kakega prijatelja ali sorodnika doleti; bo li ta govornik nem stal in one, ki zahtevajo rešilnega glasa in ki so zgubljeni, ako jim se ne pomaga takoj. čakati pustil, da si samoto in tihoto poišče, da govor sestavi, na izust nauči in glas in prsi pripravi? Kateri pameten vzrok se da za to najti, da govornik ne bi porabil slučajnih dogodkov? Kaj pa naj se zgodi, ako je primoran nasprotniku odgovarjati? Kajti dostikrat nas prevarijo nadeje, katere smo gojili pri sestavljanju govora in vsa pravda se nenadoma na drugo stran zabrne; kakor krmar po sili nevihte tako mora branitelj svoje postopanje izpreminjati po mnogovrstnosti pravn. Dalje kaj pomaga mnogo pismenih vaj, vedno čitanje in dolgotrajno učenje, če nam taista težavnost preti kakor v začetku? Očividno je trud za onega zgubljen, ki se mora vedno jednako truditi. Sicer pa jaz ne merim na to, da naj bi govornik rajši z mesta govoril, ampak da more to storiti. To pa bomo najlože takó-le dosegli.

Prvič ima načrt govora znan biti. Kajti tek se ne more prej posrečiti nego kedar zvemo, kam da bode treba priti in po kateri poti. Tudi ne zadostuje vedeti, kateri so posamezni deli sodnijskega govora, ali pa vrsto vprašanj prav sestaviti, dasi je to zelo važno; ampak treba je vedeti, kaj da mora prvo, drugo itd. mesto zavzemati; kajti sklad je tako naraven, da se ne da nič izpremeniti, nič izpahnit brez zmešnjave. Kdor bode pa po načrtu govoril, ta se bode naravnega sporeda kakor voditelja držal; zatorej se tudi malo izurjeni ljudje v pripovedovanju prav lahko držé prave poti. Potem je potrebno vedeti, kaj naj se na vsakem mestu išče; oni se ne bodo niti okoli ozirali niti motiti dali od postranskih mislij, niti bodo govor zmešali, tako rekoč sem in tja skakaje in pri nobeni stvari ostajaje. Končno se bodo mere in cilja držali, kar pa brez razporedbe ni mogoče. Ako po vzmožnosti vse dovršijo, kar so nameravili, bodo vedeli, da so do konca prišli.

To nam prihaja iz teorije, sledeče pa iz marljivega delovanja: da si po propisanem načinu obilje najboljših izrazov pripravimo; da si z mnogim in zanesljivim pisanjem govor tako izobrazimo, da celo naglo sestavljeni spisi lepota pisateljsko kažejo; da zamoremo, ko smo mnogo spisali, tudi mnogo govoriti. Kajti navada in vaja najbolj pripravljata spretnost; ako se pa oni le za malo časa zanemarita, ne zmanjša se samo potrebna naglost v govorjenju, ampak tudi usta sama se stisnejo. Čeprav je treba prirodne gibčnosti duha, da moremo med tem, ko pričujoče govorimo, sledeče sestavljati in povedani tvarini pripravljeno in sestavljeno vrsto mislij vselej priklopiti: bi vendar nadarjenost ali umetnost težko mogla duh raztegniti čez tako mnogovrstno poslovanje, da bi on ob enem zadostoval iznajdenosti, razporedbi, izraževanju, sestavi mislij in besed, potem temu, kar ravno govori, kar namerava govoriti in na kar je vrh tega treba paziti, marljivo opazuje glas, predavanje in kretanje. Pozornost duha namreč mora daleč naprej hiteti in misli si predočevati, in kolikor se v

predavanju uporabi, toliko se ima iz sledečega vzeti, da dotle, ko do konca pridemo, s pogledom ravno tako napredujemo kakor s korakom, ako nočemo postajati in se spodtikati ter po načinu vzdihujočih one kratke in razdrte stavke iz sebe suvati.

Nahaja se pa tudi neka mehanična spretnost, katero Grki *ἄλογος τριβή* imenujejo, zbdog katere roka pri pisanju hiti, in se oči pri čitanju ob enem na cele verze, njihove spremembe in prehode ozirajo in sledeče preje vidijo, nego se prejšno izgovori. Iz te izhajajo tudi čudeži, katere delajo glumači in slepilci, da od njih vržene stvari same ob sebi na videz v roke drugih pridejo in se na povelje na določenem kraju snidejo. Pa taka spretnost bode le tedaj koristila, ako smo prej omenjenih teoretskih naukov se navzeli, tako da se celo, one stvari, ki se dajo mehansko opravljati, z razumom vršé. Kajti kdor ne govori jasno, lepo in obširno, ta mi se ne dozdeva govoriti ampak vihrati. Tudi ne bodem nikdar slučajno sestavljenega govora občudoval, ki obilno teče, kakor vidim, tudi prepirajočim se baburam; ako pa se pridruži gorečnost in navdušenost, se lahko pripeti, da marljivo izdelan govor ne doseže vspeha ne-pripravljenega govora. Kedar se kaj takega pripeti, tedaj so, kakor so po Ciceronovem¹⁾ sporočilu stari govorniki rekali, bogovi pomagali. Sicer je pa vzrok očividén. Kajti globeko segajoča dušna razpoloženja in nove misli z neprestano silo vlečejo, pri počasnem pisanju pa včasih opešajo in če jih takoj ne zabeležiš, se ne vrnejo. Ako še nesrečno cepidlačenje pristopi in tek pri vsaki stopinji preneha, se vrla moč nikakor ne more razviti, ampak govor, če so posamezne besede še tako lepo izbrane, ni celoten temveč razkosan.

(Dalje prih.)

Pedagogiški razgled.

Prosvéta v Malorusih.

Ni še temu davno, ko o Malorusih ni dosti kdo mislil, še manje pak kdó o njih govoril ali pisal. Vsled premalo pojasnenega národopisa slovanskih národnosti, prištevali so učenjaki Maloruse (ali Rusine) dolgo časa k Velikorusom, kar pa je ravno takó napačno, kakor da bi se Slovenci prištevali Hrvatom. Toda pustimo to ter oglejmo si to slovensko panogo malo natančneje, ozirajoč se pri razglelu svojem največ na stanje sedanje prosvéte v Malorusih.

Po poročilih statistike je vsega maloruskega plemena okolo 17.000.000 duš, od katerih jih živé v Avstriji jedva 3.137.854 (izmed téh 345.187 v Ogrskeji). Večina avstrijskih Malorusov, namreč 2.510.408 živi v Galiciji, ostali — 239.690 — v Bukovini. Kot národ dolgo časa pozabljen in preziran, zaostali so Malorusi močno tudi na polju prosvéte, s šolstvom národnim, katero se vsled pomanjkanja potrebnih knjig, kakor tudi vsled zanemarjenja občne prosvéte in národne zavesti sploh, ni moglo do najnovejšega časa nikakor zadostno razviti. Vendar v novejšem času obrača se tudi ta važna zadeva dokaj na bolje. Izmed 3292 ljudskih šol v Galiciji leta 1886, bile so 1603 maloruske; v Bukovini je bilo izmed 211 šol 74 maloruskih, a toliko (74) tudi v Ogrskeji. Poleg tega je še v vseh teh deželah dokaj šol mešanih. Izmed 26 gimnazij v Galiciji, zahajajo maloruski dijaki v gimnazije: v Levovu, v Zoločevu, v Brodah, v Tarnopolu, v Stryju, v Drogobiču, v Samboru, v Stanislavovu, v Berežanah, v Kolomiji, v

¹⁾ Kje da je Cicero to trdil, se iz Ciceronovih del ne dá dokazati.

Peremyšlu, v Jaroslavovu, v Rjašovem, v Novem Sanču i. dr.; na vseučilišče pa zahajajo največ v Levov in Krakov. Učiteljskih pripravnic je v Galiciji 6: v Levovu, v Tarnopoli, v Stanislavovu, v Rjašovem, v Tarnovi i Krakovu. Pripravnic za učiteljice pa so 3: v Levovu, Peremyšlu in Krakovu. Izmed 4731 galiških učiteljev (med temi 1162 učiteljic) je večja polovica Malorusov; enako imajo tudi ostale maloruske šole zunaj Galicije za svoje učitelje sinove lastnega národa.

Kakó je prebivalstvo, malorusko kakor poljsko, v Avstriji izobraženo, razvidno je iz sledeče tablice:

	Pisati in čitati znajo		Samo čitati znajo		Čitati in pisati ne znajo	
	moški	ženske	moški	ženske	moški	ženske
v Galiciji	417.658	257.920	204.692	243.354	2.312.245	2.523.038
v Bukovini ...	33.662	18.784	3.692	2.898	249.051	263.647

Izmed mnogih društev za razširjenje prosvéte v Malorusih, zaslužuje, da jo postavimo na predno mesto: „Ruske tovaristvo pedagogične v Lëvovč“. Osnovano na podlagi pravil, potrjenih dné 6. septembra 1881. leta, stopilo je 1883. leta v življenje.

Namen društva je: skrbeti za potrebe maloruskega národa na polju javne in domače odgoje, na podlagi maternega jezika maloruskega ter podajati udom moralno in gmotno podporo. V ta namen imá društvo sklicavati društvene shode (konferencije) v mestih po odboru naznačenih; dalje prireja óno pedagogična predavanja in razprave, stanje šolstva pojasnjujoče, kakor tudi podajati šolskeje oblasti memorande in peticije gledé šolske odgoje in — izdajati pedagogični časopis ter knjige, tikajoče maloruskega šolstva.

Središče društva je Levov; po deželi zamorejo se snovati samó podružnice. Navadni člen društva zamore biti vsakdo, kdor se zanima za národno šolstvo in odgojo, ter plača 50 kr. vstopnine in 50 kr. letnine.

Društvo vodi odbor, obstoječ iz 11 udov in 3 zastopnikov. Predsednik društva je o. Bazilij Cénickij, ud deželnega šolskega sveta, šolski svetovalec in vodja gimnazije v Levovu.

Leta 1884 šteló je to društvo vže 420 členov (katero število je sedaj sevé zdatno poskočilo) ter izdalo v svojej založbi 7 ilustrovanih knjižic za mladino. Poleg tega je odbor pobrinil se za popravo „Bukvarja“ ter skrbel za to, da se popravijo čitanke za národne šole in da se je podala vladi spomenica gledé vzboljšanja učiteljskih plač.

Leta 1885 imelo je društvo dohodkov . . .	520 gld. 47 kr.
stroškov . . .	390 „ 35 „
prebitka . . .	129 gld. 12 kr.

Vrhu tega je društveno imetje v knjigah lastne založbe iznašalo 1885. l. 550 goldinarjev.

Izmed dijaških društev je najvažnejše: „Akademične Bratstvo v Lëvovč“. To društvo osnovalo se je 25. maja 1871. l. ter ima kaj zanimivo zgodovino (pretrpelo je namreč nemil domač razkol). Izdajalo je o svojem času razne časopise, toda dosti večjo zaslugo pridobilo si je z izdavanjem raznih knjig kakor: „Ruske antologije“ 1881 l. in 3 zvezkov „Ruske Biblioteke“. Društvo vodi odbor, ki ima pri „Ruski Besedi“ v Levovu najeto sobano, kjer se nahaja čitalnica in biblioteka, ki je vsem udom odprta.

Dasi je udov jedva nekoliko čez 100, zamore se vendar društvo ponašati vže z izborna biblioteko, katera šteje 624 del v 764 zvezkih. L. 1884 imelo je društvo 920 gld. 26 kr. dohodkov, 737 gld. 06 kr. stroškov, a imetje društva iznašalo je 1365 gld. 26 kr. Od deželnega zbora dobilo je društvo to leto 350 gld. podpore.

Važno društvo maloruskih dijakov je takisto „tovarištvo akademične „Sčč“ u Vidně“ (na Dunaju — Josefstadt VIII., Laudongasse 49. A. 2. Stiege, Parterre 17). Dasiravno mu sedež ni v domovini, vendar ne moremo kaj omeniti o njem par besedic. Osnovano 1867. l., vzdržuje društvo na leto okolo 40 časopisov; knjižnica njegova pa broji 1266 del v 1637 zvezkih. Društvo je imelo leta 1884. dohodkov 492 gld., stroškov pa 462 gld., a udov le 45.

Od ženskih društev zavzema prvo mesto: „Obščestvo ruskih dam (gospej) v Lěovu.“ Osnovano 1878. l. pri cerkvi Matere Božje vnebovzetja, izbralo si je za cilj: 1. skrbeti za olepšanje té cerkve in 2. pomagati maloruskim ubogim učenkam do izobrazbe a to z gmotno podporo. — Ud društva zamore biti vsaka Malorusinja, ki plačuje vsakoletno 1 gld. društenine. Odbor obstoji iz 15 udov, a občestvo zboruje vsakoletno o sv. Andreju. Delavnih členov ima društvo 100 (in več) ter je imelo 1884. l. 1850 gld. 94 kr. premoženja. Na podporo bednih učenk razdelilo se je to leto 451 gld. 7 kr.

Temu „obščestvu“ je podobno „Tovaristvo ruskih ženščin v Stanislavovu.“ Osnovano 8. decembra 1884. l., ima namen: razširjati izobrazbo, ter pripomagati maloruskim ženam sploh k izobraževanju. Vsled tega sprejema in nabira društvo ude svoje (ženskega spola) tudi po deželi. Da bi pa svoj smoter doseglo, prireja društvo na raznih mestih predavanja in gledališčne predstave; izdelke maloruskih pisateljic pa objavlja v svojem „almanahu“, čegar prvi zvezek, pod naslovom: „Persij venok“ (Prvi venec) zagledal je proti koncu 1886. l. beli dan. Okolo 20, večinoma nadarjenih pisateljic stopilo je tukaj prvokrat s svojimi izdelki v javnost, v očitven dokaz, da je delovanje društva za narodno prosvěto in književnost plodonosno. — Ud društva zamore biti vsaka Malorusinja v Avstro-Ogrske, ki plača letnine 1 gld., ter pomaga pospeševati društveni namen.

Društvo vodi odbor, obstoječ iz 8 udov. Predsednica društva je Natalija Kobrynska, nje namestnica Adela Želehovska, obé kaj nadarjeni pisateljici maloruski. Vseh udov šteje preko 100, ter namernuje osnovati v Stanislavovu „burzo“ za podporo ubogih deklet, ki težé po izobrazbi.

Mimo tih društev nahajamo v Malorusih še: „Naukovyj vyššij ženskiy institut privatnyj pod zarjadom černice (nun) v Lěovu,“ kakor tudi „Rusko tovaristvo „Vospitališče“ dēvoče v Peremyšlu.“ Ko smo omenili še maloruski pedagogični list „Skólna časopis,“ ki ga izdaje više imenovano „tovarištvo pedagogične,“ pak imamo v malem okvirju pred seboj stanje narodne prosvěte v Malorusih.

—kl—.

Praga. (Maškova šola slovanskih jezikov v Pragi) dela ne-prestano za širjenje slovanske vzajemnosti. Ko je v zadnjih dveh letih učil tam znani naš prijatelj in dobrotnik, velezasluženi Jan. V. Lego, slovenski in hrvatski jezik, moral je odstopiti vsled bolehavosti in drugih opravkov svoje mesto g. Paulik-u, kot učitelju jezika poljskega, ki je svojo službo v mesecu listopadu m. l. pričel, povdarjajoč pri nastopu, da mu je nemala čast, da bo učitelj jezika národa, ki se je v zgodovini toliko proslavil. a to ne le zgolj na junaškem bojnem polju, marveč tudi na polju omike, znanosti in-věde. Takošen národ, ki je rodil velikane: Mickiewicza, Slowackega, Syrokomlo, Krasinskega, Kraševskega in več dr. zamore pač s ponosom zavzemati določeno mu mesto med ostalimi evropejskimi národi, kar nima važen pomen samo za Poljake, marveč tudi ostale nas Slovane, od katerih celote tvori národ poljski nekoliko na 10°/_o. Ko bi le tudi po mišljenju!

Poljsko. (Šolstvo v kraljestvu poljskem.) Po uradnih poročilih ruskega ministerstva notranjih zadev bilo je 1885. l. v kraljestvu poljskem vseh šol 3757 z 226.415 učenci; tega leta naštel se je vsega tamošnjega prebivalstva 7.960.304 duš; pride toraj ena šola na 2118, en učenec na 35 prebivalcev (v Poznanjskem 1 učenec na 13, v Galiciji na 15, v Rusiji sploh na 35, v Češki na 7 prebivalcev). Največ šol bilo je v guberniji kališkej, varšavskej, piotrokovskej in plockskej; najmanj v guberniji radomskej, lomžinskej in suvalskej. V okraju varšavskem obiskuje šolo izmed fantov šolske starosti samó 30%; izmed novincev jih zna čitati in pisati samó 14%; v ostalih gubernijah so razmere še žalostnejše. Vzrok temu zamore se deloma pojasnovati s tem, da se na ljudskih šolah v kraljestvu poljskem poučuje v ruskem jeziku.

„Slavj. Izvêstija.“

(Učni jezik v galiških šolah.) L. 1868. poučevalo se je v Galiciji v jeziku ruskem na 313, v jeziku poljskem na 481, v poljskem in ruskem na 430, v nemškem in poljskem na 305, v nemškem in ruskem na 40 ljudskih šolah. L. 1880. poučevalo se je v jeziku ruskem na 1540, v poljskem na 1317, v poljskem in ruskem na 66, poljskem in nemškem na 22, a v zgolj nemškem na 35 šolah. Takó se čas spreminja!

Francija. (Učiteljice na Francoskem.) Češki „Ženské listy“ pišejo: Nič ni naravnejšega, kakor da dekleta, ki hrepené po samostalnosti na osnovi duševnega napa, povsod v največjem številu obračajo se k učiteljstvu, k kateremu jim je v Evropi povsod pristop dovoljen. Toda opazuje se vže tu in tam za ta poklic prevelik nával, ki zopet ne obeta kaj posebno mikavnega. Takó poizvedamo, da je na pr. v Franciji od 1882 napravilo učiteljsko skušnjo zrelosti z dobrim vspehom 138.000 kandidatinj. Ker je pak v Franciji le okolo 23.000 ljudskih šol, na katerih se na leto le 1700 mest za učiteljice izprazni, se dá izračuniti, da je treba 70 let, predno bi se vse doslej izkušene učiteljice nastaniti mogle. Kakošno pak postane še razmerje med njimi, ako se bodo kandidatjinje še nadalje priglašale v takovej množici?

Dansko. (Šolstvo v Kodanju.) V Kodanju, kjer živi okolo 280 000 pr., je 21 ljudskih šol, ki stanejo vsakoletno 1.257.961 kron (okolo 700.000 gld.), takó, da pride na enega učenca 50 korun (kron). V Kodanju kakor na Danskem sploh, je šolsko obiskovanje zapovedano in se vsaka neizpričana zamuda, ali odsotnost, v denarjih kaznuje. Telesna kazen je dovoljena in sicer smé jih dobiti v najhujšem slučaju celó na zadnjo plat, toda brez dovoljenja ravnatelja nikdar več nego 5. Ljudske šole v Kodanju so dvojne; v jednih se šolnina plača, v drugih ne. Vsaka šola deli se na 6 razredov, na katere poslanja se še višji razred, nazvan „afgangsklasse“. Na teden poučuje se največ 27, na nekaterih šolah tudi 30 ur.

V zadevi „zaveze slovenskih učiteljskih društev“:

Osnovni odbor „zaveze“ določil je za dan osnovega zborovanja „zaveze“ velikonočni pondeljek, t. j. 22. april t. l. Ta dan, ki je v velikonočnih počitnicah najprimernejši dan za zborovanje gledé na nejednake počitnice po raznih deželah, bode velikega pomena za slovensko učiteljstvo, ki ima sedaj prilliko dejanski pokazati, koliko mu je mar za „zavezo.“ — Dnevni red osnovega zborovanja objavi se pozneje, kakor tudi vse druge zadeve.

Osnovni odbor „zaveze“ poprosil je sl. odbor „slov. uč. društva“ v Ljubljani, naj ono blagovoli velikonočnemu sestanku oskrbeti primeren prostor itd., na kar je slavno društvo členu „osn. odbora“ doposlalo list nastopne vsebine:

„V Ljubljani, 7. macedija 1889.

Velećenjeneni gospod!

Odbor „slov. učit. društva v Ljubljani“ ima v svojih sejah stalno na dnevnem redu, na kak način reši sebi čast, da dostojno vsprejme gospode tovariše v belej Ljubljani. Sl. deželni odbor, isto tako sl. mestni zastop sta nam jako naklonjena in preverjeni smo, da dobimo za prvo zborovanje „zaveze“ redutno ali mestno dvorano na razpolaganje.

Mestno učiteljstvo, njemu na čelu naš odbor, stavilo si je nalog, da po moči preskrbi p. n. delegatom brezplačno stanovanje in jim tako vsaj nekoliko olajša daljni pot. Vse pa, kar bi moglo unajno povečevati naš shod, pretresovalo bode v prihodnjih svojih sejah.

S prošnjo, da nam v imenu odborovem naznanite dan, če mogoče dnevni red in število vdeležencev, priporoča se Vam v imenu „slov. učit. društva“ z izrazom odličnega spoštovanja.

A. Razinger, tajnik.

* * *

Osnovnemu odboru je nadalje prijavilo delegate „ptujsko učit. društvo“, namreč: gg. Kavkler Ivan, Serajnik Domicijan, Grebenec Ivan in Strelec Ivan; „ormoško učit. društvo“ je poslalo imenik članov in pravila, „gornjegraško učit. društvo“ pa svoj letni donesek: 1 gld. 80 kr.

— 99 —

Dopisi.

Od Voglanje. Z veseljem sem si bilježil te podatke o zadnjem zborovanju celj. uč. društva 7. macedija t. l.; kajti sešlo se je toliko udov, da je zopet živahnost udarila v naše otrple žile.

Najprvo prečita g. predsednik odziv na našo sožalnico o nenadomestljivej izgubi, koja je morala pretrpeti prezvišena cesarska habsburška hiša. — Zapisnik zadnje seje se odobri. — Ob odsotnosti jednega računskih pregledovalcev, moralo je poročilo o računu lanskega leta izostati.

Potem je bila kočljiva stvar na vrsti. Do sedaj je bilo v društvenem imeniku več udov, kateri pa se kot taki niso mogli smatrati; kajti nekateri med njimi niso nad leto dnij pohajali našega društva in v nobenem oziru zadoščevali društvenim dolžnostim. Po pravilih našega društva je pa zborovanje le tačas sklepčno, ako je prisotnih jedna tretjina udov; tedaj je bilo društvo prisiljeno poizvedeti, ako so dotični udje voljni ostati v našem društvu ali ne. Na poziv g. načelnika so se le nekateri oglasili, a drugi so — molčali, Bog si ga vedi, iz katerega vzroka. Vsled tega se je moralo izbrisati 17 udov, ter je ostalo 25 pravih udov. Zaradi navedenega vzroka ne smejo tega zameriti dotičniki, temveč naj z nova pristopijo k našemu društvu, katero jih prav vljudno prosi, da bi ne odtegovali svojih izbornih moči društvu, koje hoče vedno delovati v prospeh učiteljstvu.

Zatem nastopi predavanje g. Strekelj-na z naslovom „Nekoliko črtic iz domače vzgoje v prostih Slovencih“, koje se je vrtelo v treh glavnih točkah: 1. pospeševalka v domači vzgoji je naravna, nenadičena mejsebojna ljubezen v slov. rodbini, 2. nekatera posebna svojstva v domači vzgoji, 3. veliki napaki današnje domače vzgoje.

Žal, drugi referat „Sree“, učna slika iz somatologije izostane, ker ni navzoč predavatelj, g. Brezovnik.

Med nasveti sklene se naročiti nastopnih strokovnih listov: „Popotnik“-a, „Uč. tovariša“, „Napredak“-a, „Päd. Zeitschrift“ ter „Schule und Haus“. Gosp. načelnik priporoča časopis „Schulgarten“. Njegov urednik Langauer, ravnatelj

meščanski šoli v Penzingu na Dunaju, vstreza svojim naročnikom z največo trudaljubnostjo, ter odgovarja, to stroko zadevajočim vprašanjem, izdeluje načrte šolskim vrtnom itd. — brezplačno.

K sklepu oglasi se g. Gradišnik. V referatu „Nekoliko črtic iz domače vzgoje v prostih Slovencih“ povdarjalo se je, da bi se domača vzgoja spajala s šolsko. Drugi narodi imajo za to posebne časopise. V Slovencih bi bil tak časopis potrata. Imamo pa institucijo, s kojo bi se smel vsak narod ponasati — „Družbo sv. Mohora“. Naše društvo naj poprosi družbo, da se s posebnimi podučnimi spisi in povestimi povspesuje spajanje domače in šolske vzgoje, in nagraduje take pisatelje. G. svetovalec se pooblasti, da v imenu društva poprosi imenovano družbo. — Prihodnja seja 4. aprila. Streljak.

Od Jestrama. Dolgo že ni bilo slišati o učiteljskem društvu za Slovenj-graški okraj. Treba toraj zopet enkrat povedati, da še živi to majhno učiteljsko društvo. Ker mu ni na razpolaganje posebnih v ta namen prostih dnij, mora si pomagati, kakor mogoče, da izpolni društvene namene in tirjatve.

Tako je bilo 10. marca popoldne po 3. uri zopet enkrat društvena seja v Slovenjgradu.

Pri tej seji se je sklenil in pregledal račun pretečenega leta, potem pa je sledila volitev odbora, pri koji je bil izvoljen zopet prejšnji odbor i. s.: kot predsednik g. ravnatelj Barle, njegov namestnik in zajedno denarničar gosp. Vrečko, zapisnikar pa g. Vavhnik. Na predsednikov predlog in spodbujo denarničarja se je v tej seji soglasno sklenilo, da društvo pristopi k „Zavezi slov. učiteljskih društev“. — Za delegata k zavezi se je odbral soglasno gospod predsednik.

Društveni donesek za to leto je se določil po 50 kr. za uda.

Na to je sledil kolegijalni razgovor o raznih šolo zadevajočih rečeh. — Pri tej priložnosti ne morem, da ne bi omenil dobrodejne stanovske kolegijalnosti gosp. c. kr. okraj. nadzornika, ki nam pri takih razgovorih ne odteguje svojih nasvetov in svojega mnenja ter tako pospešuje ne le naše društvene razmere, ampak s tem tudi blagotvorno vpljiva na prospeh šolstva v našem okraju.

Prihodnja seja bo v torek po Vel. noči dopoldne ob 11. uri v Št. Janžu pri Dravburgu, kjer se gotovo — kakor se je nadejati — vsi snidemo, da si zajedno ogledamo tamošnjo novo šolo.

Govoril bo o poljubnem predmetu g. Srobotnik.

Obžalovati je, da se nekoji gg. tovariši niso vdeležili poslednje seje, kar se jim pa rado včasih tudi drugekrati pripeti; čuditi se je tudi, da se tovarišu od nekod ni zdelo, ostati ud našega društva.

Tovariš naj se naslanja na tovariša, ker le v slogi je veljavnost. — Kdo bi vendar ne našel največjega veselja in dobrodejnosti v občevanju in razgovarjanju s stanovskimi tovariši?

Ni si misliti učitelja, ki bi hotel živeti brez zaupljivega in kolegijalnega občevanja s svojimi sodrugi. Torej tovariši, brez zamere, malo več brižnosti za društvo nikakor ne bo škodovalo, pač pa koristilo nam vsem. —?

Šmarje pri Jelšah. Šmarijsko-Rogačko uč. društvo zborovalo je letos prvokrat dne 7. marca v Šmarju. Predsednik g. E. Blenk otvori zborovanje s krepkim nagovorom izrazujoč globoko sožalje nad smrtjo prestolonaslednika Rudolfa. V znak sožalja pričujoči vstanejo. Pismeno sožalje odposlal je g. predsednik v imenu društva vis. c. kr. namestništvu, čemu je društvo radostno pritrldilo. Blagajnikov račun in zapisnikarjevo poročilo se odobri.

V odbor so voljeni vsklikom sedeči gg.: E. Blenk, predsednik; Ivan Debelak, namest.; V. Strmšek, blagajničar; Fr. Šetine in R. Knaflič, zapisnikarja; Ivan Žolnir in Fr. Vezjak, odbornika. Po daljšem pogovoru o zborovanju zaveznih delegatov se reši več potrebnih zadev ter se ukrene

izreči v tem oziru slav. osnovalnemu odboru neko željo. Prihodnje zborovanje se določi na dan 4. aprila v Šmarju.

G. predsednik zaključi s primernim govorom zborovanje. — „Drevo se oslanja na drevo, človek na človeka“, ta lep pregovor bodi nam tudi v prihodnje vodnik v naših društvenih sestankih!

R. K.

Novice in razne stvari.

[Presvitli cesar] je podaril občini Tribuče za zgradbo šole 200 gld.

[C. kr. dež. šolski svet štajerski] je v svoji seji z dne 28. februvarija 1889 privolil, da se paralelka v Vojniku spremeni v razred in je proglasil zač. drugi razred pri sv. Jederti (Laški okraj) definitivnim.

[Naučno ministerstvo] namerava vsled nasveta Najvišjega sanitetnega soveta uvesti v učiteljskih izobraževališčih obvezni pouk v šolski hygeni, da učitelji zamorejo učence in šolske prostore v zdravstvenem obziru opazovati in v slučajih nesreče priskočiti s prvo pomočjo.

[Za učitelje — vojake.] Domobranski minister javil je v seji drž. zbornice 16. dne t. m. to-le; „Zamorem danes visokej zbornici naznaniti, da se bodo učiteljska izobraževališča stavila vspešno z onimi zavodi, kateri uživajo pravico enoletne-prostovolne službe, in da se dovoli vsled tega učiteljem alternativna pravica ali dosedajnih postavnih olajšav ali pa onih enoletne-prostovoljne službe“.

[Gluhonemih], za šolo godnih otrok je na Kranjskem po najnovejšem štetju 128, slepih otrok pa 25.

[Knjižnice družbe sv. Cirila in Metoda] je ravnokar na svetlo prišel II. zvezek, ki nam podaja kaj mično povest „Rudolf Habsburški, oče avtrijske cesarske rodovine“. Spisal slovenski mladini Fr. Hubad, c. kr. gim. profesor v Graecu. Knjižica šteje 77 strani na mali osmerki in je oplešana z dvema podobama. Po priložnosti spregovorimo o njej kaj več; danes jo le naznamo in prav gorko priporočamo. Cena 2. zvezku knjižnice sv. Cirila in Metoda je 20 kr.

[Poljsko šolsko društvo.] Kakor „Szkola“ javlja, bode se po iniciativi akademijske mladine levovske ustrojilo šolsko društvo, katero je svoja pravila vže predložilo vladi. Svrha društvu je: 1. Da osnuje in vzdržuje poljske šole ljudske, obrtne, gospodarske in srednje v Galiciji; 2. da se briga za to, da privatne osebe, korporacije, dežela ali država vtemeljijo v deželi potrebne ljudske, srednje in višje učne zavode; 3. da daje poljski mladini, ki obiskuje šole, stipendije in podpore, ter za nje osnuje konvikte pri srednjih in višjih učilnicah; 4. da osnuje in vzdržuje šolske knjižnice.

[Priprosti poskus] kakó se vrti zemlja, zamore se učencem pokazati na naslednji način: Veliki stekleni kozarec napolni se skoraj do vrha z vodo, pa se postavi na tlá uprav na prostor, kjer ni nikakih ovir po prepihu, otre-sanju itd. Ko se je voda čez nekaj časa popolnoma umirila, nasuje se vanjo tanka plast plavkastega praška, ki pa se roba kozarčevega ne sme dotikati, pri čemur treba je tudi previdnosti, da se voda ne zmézi, ker drugače bilo bi treba zopet čakati, da se umiri. Ko je plast praška vže nasuta, nasuje se na njo, najlažje s pomočjo preganjenega papirja, črta ogljenega prahu. Po tem se položi na rob kozarcu v sméru té ogeljne črte žica (lupina) močnega papirja, svinčnik ali kaj podobnaga, da je móči videti, če li spreminja ogljena črta svoje stališče in kako. Čez nekoliko ur vže opazujemo, da se črna črta premika od desne strani k levej, kakor kazalec ležeče ure in sicer neprestano v tem

smêru, ki je nasproten vrtenju zemlje. Kolikor bližje se nahajamo severnej točki, tolikanj urneje godi se to vrtenje. Kakor vse, kar se nahaja na zemlji, vrti se vzajemno ž njo, takó se vrti tudi kozarec. Voda v kozarcu pak ostaja na miru in ne vrti se s kozarcem vred, vsled česar si je mōči to prikazen pojasniti zgolj z vrtenjem zemlje okolo osi.

[Poskus z „Velocimetrom“.] Kakor tržaška „Naša sloga“ javlja, bil je pred kratkim prvi poskus z novo iznajbo g. profesorja Belušića. Četvorica peljala se je s kočijo iz Trsta proti sv. Bartolu. Mej potom vstavili so kočijo večkrat, a dvakrat izstopili. Ko so se vrnili v Trst pregledali so stroj in okrogli papir, na katerem je bil točno zabilježeno: čas, kedaj so se peljali iz Trsta, kedaj, kolikokrat in kako dolgo so se vstavili in nazadnje, koliko časa je bila kočija prazna. Ta natančnost je vse navzoče iznenadila takó, da so opetovalno čestitali g. profesorju. Nadaljni poskusi vršili se bodo v kratkem.

Vabilo k zborovanju učiteljskega društva za mariborsko okolič, dne 4. aprila t. l. ob 10. uri dopoldne v navadnih prostorih. Vspored: a) Društvene zadeve. b) Razgovor o „zavezi slov. učit. društev“ in volitev delegatov. c) Predavanje o ameriški vinski trti. (Gosp. ravnatelj H. Kalman). d) Nasveti. K mnogobrojni vdeležbi vabi vljudno odbor.

Vabilo. Celjsko učit. društvo bode imelo dne 4. aprila t. l. ob 11. uri predpoludne v okoliški šoli v Celju svoje redno mesečno zborovanje sè sledečim vspeedom: 1. Zapisnik. 2. Društvene reči. 3. Poročilo pregledovalcev računa za leto 1888. 4. „O domovini žita“, poroč. gosp. Fr. Koebek (Žalec). 5. „Kako naj učitelj seznani otroke o desetinskimi števili?“ poroč. gosp. A. Petriček (Žalec). 6. Posvetovanje o majnikovem izletu. 7. Nasveti. K mnogobrojni vdeležbi vabi odbor.

Vabilo. Ptujsko učit. društvo imelo bode 4. aprila t. l. redno mesečno zborovanje sè sporedom, ki je bil za zborovanje v sušu odločen; le namesto g. Kavkler-jevega govora predaval bode g. Ivan Balon o kulturi ameriške trte s praktičnimi poskusi. Ker je to vprašanje pereče, vabijo se vsi udi, naj se tega zborovanja v obilnem številu vdeležijo. Odbor.

Vabilo. Šmarijsko-Rogatsko učit. društvo priredi v četrtek, dne 4. aprila ob 11. uri predpoludne v Šmarju svoje drugo letošnje zborovanje s sledečim vspeedom: 1. Zapisnik. 2. „O čebeloreji“, govori g. Fr. Ferline. 3. O „šolskih sodiščih“ v področju krajnih šolskih svetov, govori gosp. R. Knaflič. 4. Predlogi. K mnogobrojnej vdeležbi vabi odbor.

Vabilo. Brežiško-Sevniško učit. društvo bode v četrtek, dne 4. aprila na Vidmu zborovalo. Pričetek zborovanja ob 10. uri predpol. Vspored: 1. Zapisnik. 2. Učni poskus „Praktična obravnava telurija“. 3. Razgovor o zadevi zveze slovenskih učiteljskih društev in eventualno tudi volitev delegata k I. glavnemu zborovanju. 4. Nasveti. K polnoštevilni vdeležbi vabi odbor.

Vabilo k zborovanju „Pedagogijskega društva“, dne 4. aprila t. l. ob 2. uri popoldne v šolskem poslopju v Krškem. Vspored: 1. Društvene zadeve. 2. Razjasnjevanje fizikalnih učil. 3. O vzgoji in pouku. 4. Razgovor ob učnem načrtu. 5. Nasveti. K obilni vdeležbi vabi vljudno odbor.

Spremembe pri učiteljstvu.

Gospod Fran Koebek, poduč. v Žalcu postal je učitelj v Rečici; gosp. Jos. Benko, poduč. v Zrečah, pride v Prihovo, gosp. Josef Pirch, poduč. v Čadramu za pom. učitelja v Zreče, v Čadramu pa je tamošnja pom. učiteljica gspdc. Marija Kralj postala podučiteljica. Gosp. Matija Jeraj, naduč. v Braslovčih stopil je v stalni pokoj.